

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ТА ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 22 квітня 2026 року

Том 1

Одеса
2026

УДК 34:004:316.4(477)
С 70

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 23.04.2026 р.)*

За загальною редакцією академіка **С. В. Ківалова**

**С70 Соціально-політична та правова система України в цифрову епоху: сучасні виклики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 22 квітня 2026 р.) / заг. ред. С. Ківалова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2026. – Т. 1. – 704 с.
ISBN 978-617-8763-15-2**

Матеріали конференції узагальнюють результати наукових досліджень і практичних напрацювань учених, фахівців та представників професійних спільнот, виконаних в умовах воєнного часу та глибоких суспільних трансформацій.

У збірнику представлено широкий спектр наукових розвідок і практико-орієнтованих досліджень, що охоплюють актуальні проблеми публічного та приватного права, функціонування держави, судової та правоохоронної системи, а також трансформації суспільних процесів у цифрову епоху. Значну увагу приділено питанням адміністративного, фінансового, конституційного, міжнародного, морського та митного права, а також сучасним викликам у сфері кримінального права, кримінального процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності.

Окремі наукові секції присвячені проблемам удосконалення судоустрою, діяльності прокуратури, адвокатури та інших правоохоронних органів, розвитку трудового права і права соціального забезпечення, а також реформуванню цивільного, господарського, земельного, екологічного та енергетичного права. Збірник відображає також міждисциплінарний характер сучасних досліджень, охоплюючи питання філософії права, світових соціально-політичних процесів, соціології та психології, економіки та підприємництва в умовах війни і повоєнного відновлення. Важливе місце посідають дослідження у сфері інформаційних технологій, кібербезпеки, штучного інтелекту та математичного моделювання як ключових чинників забезпечення національної безпеки.

Крім того, у збірнику висвітлено проблематику педагогіки, лінгвістики права, перекладознавства, журналістики, фізичної та військової підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розрахований на науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти та практиків у галузях права, економіки, соціології, психології, політології, інформаційних технологій і суміжних дисциплін.

УДК 34:004:316.4(477)

Відповідальний за випуск професор **М. Р. Аракелян**

Матеріали видано в авторській редакції.

ISBN 978-617-8763-15-2

© НУ «Одеська юридична академія, 2026
© Автори статей, 2026

Ігнатова Анастасія Сергіївна

МОВНІ ПРАВА У СУДОЧИНСТВІ: РОЛЬ РЕЄСТРУ ПЕРЕКЛАДАЧІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРАВ
НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН. 173

Козирь Дмитро Валерійович

ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ: ЯКИМ МАЄ БУТИ МАЙБУТНЄ? 177

Бугаєнко Каріна Вікторівна

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЖИТТЕВОГО ЦИКЛУ КОНСТИТУЦІЇ АРАБСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ ЄГИПЕТ .. 181

Матковський Микита Сергійович

ВІДНОВЛЕННЯ ПРАВА НА ДОСТУП ДО ІНФОРМАЦІЇ ПІСЛЯ ВІЙНИ: КОНСТИТУЦІЙНІ
ВИКЛИКИ 183

Ваньчак Марта Володимирівна

«ГАЛЮЦИНАЦІЇ» ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ЯК ЗАГРОЗА КОНСТИТУЦІЙНИМ ПРИНЦИПАМ
СУДОЧИНСТВА 185

Шлентов Юрій Сергійович

ПРАВО НА ДОСТАТНІЙ ЖИТТЄВИЙ РІВЕНЬ У РІШЕННЯХ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ
УКРАЇНИ 188

СЕКЦІЯ 5. МІЖНАРОДНЕ ПРАВО ТА БЕЗПЕКА, ПРАВА ЛЮДИНИ Й МІЖНАРОДНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У ХХІ СТОЛІТТІ

Бехруз Хашматулла

ТРАНСФОРМАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ПРАВОВИХ СИСТЕМ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ 191

Аракелян Мінас Рамзесович

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРАВОЗАХИСНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ КРИЗ. 193

Белогубова Оксана Олександрівна

ЕНЕРГЕТИЧНА ДИПЛОМАТІЯ ЄС: МІЖНАРОДНИЙ ТА РЕГІОНАЛЬНИЙ ВИМІР. 196

Грушко Мальвіна Валеріївна

ЮРИСДИКЦІЯ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ ЩОДО ЗЛОЧИНУ ГЕНОЦИДУ:
ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТА ПОЛІТИЧНІ ОБМЕЖЕННЯ. 198

Vladyslav Dronov

MEDIA AS A TOOL FOR THE PROTECTION OF HUMAN RIGHTS. 201

Каненберг-Сандул Оксана Костянтинівна

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УМОВАХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ В
ДІЯЛЬНОСТІ УВКБ ООН 205

Мануйлова Катерина Вікторівна

ПРАВА ЛЮДИНИ У ЦИФРОВУ ЕПОХУ: ВИКЛИКИ ДЛЯ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО
РЕГУЛЮВАННЯ. 207

Форманюк Вікторія Василівна

МЕРЕЖА АГЕНТСТВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ЯК ІНСТИТУЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ
КООРДИНАЦІЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗОВАНИХ АГЕНТСТВ ЄС. 210

Цибульська Ольга Юріївна

ПРОЦЕДУРА «EXEQUATUR» В УКРАЇНІ: МІЖНАРОДНИЙ ПРИВАТНО-ПРАВОВИЙ
АСПЕКТ 213

Ярмакі Володимир Христофорович

БАЛАНС МІЖ БЕЗПЕКОЮ ТА ПРИВАТНІСТЮ: ЦИФРОВИЙ КОНТРОЛЬ У ВОЄННИЙ ЧАС
КРИЗЬ ПРИЗМУ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ПРАВ ЛЮДИНИ 216

Бірюков Руслан Миколайович

БОРОТЬБА З КІБЕРЗАГРОЗАМИ ЯК ФАКТОР СТАНОВЛЕННЯ МІЖНАРОДНОГО
ПОЛІЦЕЙСЬКОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ 219

Войтович Павло Петрович

ІНФОРМАЦІЙНІ ПРАВА ЛЮДИНИ: ПІД ЗАГРОЗОЮ? 222

3. Ухвала Касаційного адміністративного суду у складі Верховного суду від 15 січня 2026 року у справі № 240/14153/24 URL: <https://surl.li/boitpf> (дата звернення: 20.03.2026).

4. Постанова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 08 липня 2025 року у справі № 925/496/24. URL: <https://surl.li/avyrny> (дата звернення: 20.03.2026).

5. Ухвала Касаційного адміністративного суду у складі Верховного суду від 24 травня 2021 року у справі № 9901/20/21. URL: <https://surl.li/srpeie> (дата звернення: 20.03.2026).

6. US court sanctions lawyers for filing AI-generated fake case laws in patent suit. Bar and Bench – Indian Legal news. URL: <https://surl.li/umgaut> (дата звернення: 20.03.2026).

7. Attorney in Arkansas resigns after using artificial intelligence to assist in case work. thv11. URL: <https://surl.li/jaeihp> (дата звернення: 20.03.2026).

Ключові слова: конституційні принципи судочинства, змагальність сторін, штучний інтелект, «галюцинації» штучного інтелекту, фаховий людський контроль, процесуальна доброчесність, правова визначеність, професійна етика адвоката, цифровізація правосуддя, процесуальна економія.

Key words: constitutional principles of justice, adversarial proceedings, artificial intelligence, AI hallucinations, human-in-the-loop, procedural good faith, legal certainty, legal ethics, digitalization of justice, procedural economy.

Шлентов Юрій Сергійович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри конституційного права*

ПРАВО НА ДОСТАТНІЙ ЖИТТЄВИЙ РІВЕНЬ У РІШЕННЯХ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

Право на достатній життєвий рівень, закріплене у статті 48 Конституції України [1], є одним із фундаментальних соціально-економічних прав людини і перебуває в органічному зв'язку з конституційним принципом соціальної держави (стаття 1 Конституції України). Конституційний Суд України (далі – КСУ) протягом майже двох десятиліть сформував розгалужену систему правових позицій щодо змісту, меж та державних гарантій цього права, які разом складають цілісну доктрину конституційного соціального захисту.

Базовим для розуміння цього права є те, що ознаками України як соціальної держави є, зокрема, закріплення та державні гарантії реалізації соціальних прав громадян, зокрема їх прав на соціальний захист і достатній життєвий рівень. Це зобов'язує державу відповідним чином регулювати економічні процеси та встановлювати справедливі й ефективні форми перерозподілу суспільного доходу з метою забезпечення

добробуту всіх громадян [2]. Рішенням № 1-рп/2005 від 17 березня 2005 року КСУ наголосив, що визначення обов'язкових гарантій соціального захисту не виключає можливості запровадження законом інших, додаткових гарантій у цій сфері.

Принципово важливою є позиція КСУ щодо зупинення дії соціальних законів. У Рішенні № 6-рп/2007 від 9 липня 2007 року суд констатував, що систематичне зупинення законами про Державний бюджет України дії чинних законів, якими встановлено пільги, компенсації та соціальні гарантії, фактично скасовує їх дію та призводить до обмеження права на соціальний захист. Обмеження конституційних прав і свобод, у тому числі їх зупинення, можливе виключно в умовах воєнного або надзвичайного стану на певний строк, що прямо передбачено статтею 64 Конституції України. Внаслідок такого зупинення відбувається фактичне зниження життєвого рівня громадян нижче від встановленого законом прожиткового мінімуму, що суперечить частині третій статті 46 та статті 48 Конституції України [3].

У Рішенні № 5-р/2018 від 22 травня 2018 року Велика палата КСУ сформулювала ключову доктринальну позицію: «у державі, яку проголошено соціальною, визначений законодавцем розмір прожиткового мінімуму має реально забезпечувати гідний рівень життя людини» [4]. Суд підкреслив, що держава, виходячи з існуючих фінансово-економічних можливостей, хоча і має право здійснювати перерозподіл видатків, однак не може вдаватися до обмежень, що порушують сутність конституційних соціальних прав, безпосередньо пов'язану з обов'язком держави за будь-яких обставин забезпечувати достатні умови життя, сумісні з людською гідністю.

Рішенням № 2-р/2021 від 15 липня 2021 року КСУ поширив право на достатній життєвий рівень на всіх без винятку – незалежно від фізичної, інтелектуальної чи іншої спроможності людини до виконання трудової функції. Конституційне право на достатній життєвий рівень не передбачає як обов'язкову передумову для своєї реалізації фактичного виконання трудової функції. Мінімальним розміром виплат, що їх держава зобов'язана гарантувати кожному як основне джерело існування, є прожитковий мінімум, розмір якого визначається Верховною Радою України у відповідному законі [5].

Найбільш розгорнуто та системну доктрину у цій сфері сформульовано у Рішенні № 3-р(II)/2023 від 22 березня 2023 року. КСУ зазначив, що відповідно до статей 1, 3, 8, 21, 28, 46, 48 Конституції України у їх взаємозв'язку соціальна держава відповідальна за захист людської гідності, забезпечення достатнього і гідного рівня життя людини та задля цього зобов'язана створювати належні та дієві юридичні механізми реалізації конституційних прав на соціальний захист і достатній життєвий рівень. Суд наголосив: розмір пенсій, інших соціальних виплат та допомоги, що є основним джерелом існування, за жодних умов не може бути нижчим від гарантованого державою прожиткового мінімуму – навіть якщо з цих виплат здійснено правомірні відрахування. Порушення цього правила суперечить статтям 1, 3, 8, 21, 28, 46, 48 Конституції України та заперечує людську гідність як абсолютну цінність [5].

Таким чином, у рішеннях КСУ сформовано чотири наскрізні принципи права на достатній життєвий рівень: 1) прожитковий мінімум є конституційно гарантованим непорушним мінімальним стандартом базового соціального захисту; 2) зупинення законів про соціальні гарантії є обмеженням конституційного права і допускається лише в умовах воєнного чи надзвичайного стану; 3) держава не може порушувати сутнісний зміст соціальних прав навіть у разі фінансових труднощів; 4) фактично виплачена пенсія чи соціальна допомога, що є основним джерелом існування, за жодних умов не може бути нижчою від прожиткового мінімуму. Ці принципи є орієнтиром як для законодавця, так і для правозастосовних органів.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 черв. 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

2. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України положень частин першої, другої статті 2 Закону України «Про розмір внесків на деякі види загальнообов'язкового державного соціального страхування» від 17 березня 2005 року № 1-рп/2005 (справа про надання допомоги по тимчасовій непрацездатності). URL: <https://ccu.gov.ua/sites/default/files/ndf/1-rp/2005.doc>.

3. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 46 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України положень Закону України «Про Державний бюджет України на 2007 рік» (справа про соціальні гарантії громадян) від 9 липня 2007 року № 6-рп/2007. URL: <https://ccu.gov.ua/sites/default/files/ndf/6-rp/2007.doc>.

4. Рішення Великої палати Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 49 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України пункту 12 розділу I Закону України «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України» від 28 грудня 2014 року від 22 травня 2018 року № 5-п/2018. URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/5_p_2018.pdf.

5. Рішення Конституційного Суду України від 22 березня 2023 року № 3-р(II)/2023 у справі за конституційною скаргою Лазуренка Ігоря Олександровича щодо відповідності Конституції України приписів Закону України «Про виконавче провадження» та Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (щодо гарантованості пенсії не нижче прожиткового мінімуму). URL: <https://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/3-rii2023.pdf>.

Ключові слова: право на достатній життєвий рівень, Конституційний Суд України, прожитковий мінімум, соціальна держава, людська гідність, соціальні гарантії, пенсія, конституційна скарга, стаття 48 Конституції України.

Key words: right to an adequate standard of living, Constitutional Court of Ukraine, subsistence minimum, social state, human dignity, social guarantees, pension, constitutional complaint, Article 48 of the Constitution of Ukraine.